

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра музично-практичної підготовки

М. П. Сточанська, В. Ф. Кучерук, К. А. Ковальчук, А. М. Клімук

Виконавський практикум
Р. Ловланд «Пісня про таємничий сад»

*Методичні рекомендації для самостійної роботи
з курсу «Виконавський практикум»*

Луцьк
Вежа-Друк
2018

УДК 785.1.091.2+78.071.2](072)

С82

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 5 від 21.02.2018 р.)

Рецензенти:

Шиманський П. Й. – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри музично-практичної підготовки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Стефанишин М. С. – заслужений діяч мистецтв України, Голова Волинської обласної організації Національної ліги українських композиторів, почесний професор СНУ імені Лесі Українки.

Сточанська М. П.

С82 Виконавський практикум: Р. Ловланд Пісня про таємничий сад : методичні рекомендації для самостійної роботи з курсу «Виконавський практикум» / М. П. Сточанська, В. Ф. Кучерук, К. А. Ковальчук, А. М. Клімук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 24 с.

У виданні вміщено методичні поради щодо особливостей практичної роботи з інструментальним ансамблем на основі новоствореної ансамблевої партитури (Р. Ловланд «Пісня про таємничий сад» – аранжування О. Разумовської), визначено основні завдання та принципи роботи диригента з інструментальним ансамблем. Пропонований матеріал направлений на самостійне опрацювання студентом і засвоєння ним конкретних практичних навичок та виконавських умінь з навчальної дисципліни «Виконавський практикум», на вдосконалення технічної й виконавської майстерності майбутнього диригента інструментального ансамблю.

Рекомендовано студентам вищих навчальних закладів спеціальності «Музичне мистецтво», аспірантам, викладачам.

УДК 785.1.091.2+78.071.2](072)

© Сточанська М. П., Кучерук В. Ф., Ковальчук К.А., Клімук А. М., 2018
© СНУ ім. Лесі Українки, 2018

Курс «Виконавський практикум» відповідно до спеціальності «Музичне мистецтво» складається з лабораторних та індивідуальних занять. На лабораторних заняттях передбачено підготовку студента до ансамблевого виконання на основі інструментального колективу. На індивідуальних заняттях студенти вивчають основи диригування.

Структура методичних рекомендацій :

- короткі відомості про композитора Р. Ловланда;
- рекомендації студенту для самостійного опрацювання ансамблевої партитури «Пісня про таємничий сад» Р. Ловланда;
- оригінал твору (скрипка – фортепіано);
- партитура для інструментального ансамблю;
- словник музичних термінів;
- список використаних джерел.

Методичні рекомендації допоможуть студентам у самостійній роботі над партитурою для інструментального ансамблю, сприятимуть ефективному подоланню низки технічних та виконавських труднощів у практичній роботі диригента з ансамблем.

Рольф Ловланд – норвезький композитор. Рольф Ловланд народився в місті Крістіансанд (Норвегія), вивчав музику в консерваторії Kristiansand та отримав магістерський ступінь в Норвезькому Інституті Музики в Осло.

Композитор отримав норвезький аналог премії Grammy та репутацію найуспішнішого автора (створив більше 60-ти хітів). У 1985 р. Рольф Ловланд став переможцем фіналу конкурсу Євробачення (композиція «Ladet Swinge»).

Створення гурту «Secret Garden» у 1994 р. дало можливість Рольфу здобути свободу висловлювати, а слухачам – стати свідками ще більш глибоких емоційних музичних вимірів його творчості. Став також очевидним безумовний композиторський талант Рольфа Ловланда.

«Secret Garden» – ірландсько-норвезький дует, котрий створює кельтську та неокласичну музику. До складу колективу входять Рольф Ловланд та ірландська скрипалька Фіонола Шеррі.

Музичний дебют колективу відбувся у 1995 р. на конкурсі «Євробачення», де гурт завоював I-шу премію (композиція Nocturne, яка увійшла в перший диск «Songs from a Secret Garden»). На конкурсі пісню виконала норвезька співачка Гуннхільд Твіннерейм.

Аранжування здійснено на основі інтернет-матеріалу О. Разумовською.

Ансамблеву партитуру твору створено для ансамблю бандур з трьох партій та флейти Пана (най).

При аранжуванні застосовано низку наступних прийомів інструментування:

- розподіл ансамблевих функцій між партіями (*мелодія, гармонічно-ритмічна фігурація, протискладення, бас*);
- поділ мелодії між партіями у формі діалогу;

- гармонічне збагачення мелодичної лінії;
- підсилення гостроти ритмічної фігурації;
- проведення теми у різних регістрах;
- застосування нового музичного матеріалу (*протискладення* –38-й – 41-й такти);
- використання різноманітних прийомів гри на бандурі, штрихів (*глісандо, тремоляndo*, гра біля підставки);
- зміна фактури („насичена”, „прозора”).

Тональність: *c-moll*;

Темп: *Moderato*;

Розмір: 4/4;

Схема диригування: *чотиридольна*;

Динамічна шкала: *pp – mf*;

Диригентський штрих: *legato*.

Виконавські труднощі. Основну трудність при вивченні твору в класі ансамблю складе досягнення загального кантіленного звучання. Особливого відпрацювання вимагатимуть: звуковедення *legato*, досягнення *унісону* звучання, якісне виконання наступних прийомів гри: *арпеджіато, тремоло, морденти*.

Працюючи над музичним матеріалом з учасниками ансамблю, диригенту слід звернути увагу на злагодженість (*інтонаційна, метроритмічна, тембральна*) між окремими партіями, динамічний і агогічний розвиток музичної думки з виразністю кульмінацій у фразах, на логічність драматургічного розвитку і проведення загальної кульмінації, а також на звуковий баланс між партіями (*тема, супровід, бас*).

При виконанні твору визначальними стануть дотримання його цілісності, відтворення образного змісту, характеру.

«Пісня про таємничий сад» Р. Ловланда буде корисним практичним навчальним матеріалом для роботи у класі «Виконавського практикуму» і для наступного сценічного втілення. Студент-диригент зможе самостійно опрацювати й засвоїти комплекс необхідних професійних навичок: диригування чотиридольної схеми *legato*, виконання *затакту*, проведення теми *cantilena*, уміння поступового збільшення, зменшення звучання чи співставлення динамічних контрастів, відпрацювання незалежності правої і лівої рук тощо.

Роботу слід розпочати з м'якого *ауфтакту* до 3-ї доли такту за чотиридольною схемою диригування, який має відобразити силу звучання динамікою *p*, помірний темп (*moderato*) та наспівний характер (*cantabile*). Виконання штриха *legato* вимагає плавних рухів рук, особливої їх пластики. У перших чотирьох тактах тему (з *затакту*) виконує флейта. Її радимо провести лівою рукою. Гармонічну фігурацію восьмими (партія 3-ї бандури) логічно буде диригувати правою рукою. Наступні чотири такти виконуються як попередні, але на збільшенні сили звучання – *тр*. У 5-му такті твору слід

показати вступ партіям 2-ї бандури та баса. Диригент повинен буде звернути увагу на показ восьмої ноти у епізоді *протискладення* (партія 2-ї бандури) на четвертій долі такту. У 7-му – 8-му тактах потрібно виконати поступове зменшення звучання (*diminuendo*).

Наступна фраза [2] також розпочинається з *затакту*, але на динаміці *mf*, *tutti*. Флейта й партія 1-ї бандури виконують *тему*, а партії 2-ї, 3-ї бандур та бас, відповідно – *супровід*. Жести диригента у цьому епізоді будуть більш широкими, впевненими, з більшою амплітудою. Для виразного проведення теми потрібно звернути увагу на наступні моменти: у *непарних тактах* [2] – поставити ліву руку на першу долю такту, затримати її, а потім легким поштовхом 2-ї долі (вона буде ауфтактом до 2-ї-ї долі) провести рух мелодії восьмими; у *парних тактах* [2] – аналогічно поставити ліву руку на першу долю такту, затримати її, а потім легким поштовхом 3-ї долі (вона буде ауфтактом до 3-ї-ї долі) провести рух мелодії восьмими нотами. Слід звернути увагу на забезпечення метроритмічної злагодженості партій супроводу у цьому відрізку твору. Тому радимо диригенту дещо підкреслити показ 1-ї-ї долі (9-й–13-й такти) та 2-ї долі (14-й – 15-й такти) правою рукою.

У наступному реченні [3] тему виконують партії 1-ї та 2-ї бандур. У 19-му такті на 2-гу долю слід показати вступ *протискладення* – *tremolo* (партія 2-ї бандури). Цей епізод диригуватимемо в основному як і попередній [1], а саме: тему проведе ліва рука, супровід – права рука, проте на дещо більшій динаміці (*mp*).

Наступна фраза – кульмінація твору, яку виконують усі інструменти разом (*tutti*) динамікою *f*. Вона виконується натхненно, дещо схвильовано, рухливіше (*a tempo*). Відповідно диригентські жести збільшуються, будуть впевненими, вагомими. З великою амплітудою жесту тему проведе знову ліва рука, а права – супровід. Проте, при проведенні домінуючої лінії мелодії диригенту слід «контролювати» партію флейти, у якій новий матеріал *протискладення* з ритмічною складністю – *міжтактова синкопа*. Завершується епізод мелодичним зворотом восьмими (партія 3-ї бандури) із заповільненням темпу (*ritenuto*) і зменшенням сили звучання (*diminuendo*). Тому амплітуда рухів поступово зменшується, жест стає м'яким і легким (*кистьовим*).

Завершальна частина [6] відрізняється малою силою звучання (*p*). Її виконують бандури, а останні 2 такти – флейта. Завершується твір *pp*. Відповідні жести диригента – плавні, в низькій позиції, кистьові. Останній такт повний, тому наприкінці 4-ї долі виконуємо так звану *криву* чи «петлю», за допомогою якої виконуємо зняття звучання ансамблю. Цей жест відповідатиме попередньому звуковеденню, темпу, динаміці, характеру твору.

SONG FROM A SECRET GARDEN

FROM THE SECRET GARDEN ALBUM
"SONGS FROM A SECRET GARDEN"

Composed by
ROLF LOVLAND

$\text{♩} = 70$

Violin

Piano

mp

Cm Fm⁷ B^b7 E^bmaj⁷ A^bmaj⁷ Fm⁷

5

A1

mp

Cm Fm⁷ B^b7 E^bmaj⁷

8

ten.

mp

A^bmaj⁷ Fm⁷ G Cm Fm⁷

11

B^b7 E^bmaj⁷ A^bmaj⁷ Fm⁷ Cm

SONG FROM A SECRET GARDEN

14 **B1**

mf *mf*

A^\flat B^\flat/A^\flat Gm Cm Fm B^\flat

17

$E^\flat maj7$ $E^\flat 6$ Cm/A D/F^\sharp Gm C/E

mf

20 **A2**

rit. *ten.* *a tempo* *mp*

Fm Fm/E^\flat Fm/D *rit.* G Cm $Fm7$

mp

23

$B^\flat 7$ $E^\flat maj7$ $A^\flat maj7$ $Fm7$ G

mf

SONG FROM A SECRET GARDEN

26

Cm Fm7 B^b7 E^bmaj⁷ A^bmaj⁷ Fm⁷

B2

A^bmaj⁷ Fm⁷

29

Cm A^b B^b/A^b Gm Cm

mf

32

Fm B^b E^bmaj⁷ E^b6 Cm/A D/F[#]

f

35

Gm C/E Fm Fm/E^b Fm/D G

rit. ten.

rit. ten.

SONG FROM A SECRET GARDEN

38 **A3** *a tempo*

mp

Cm Fm7 Bb7 Ebmaj7 Abmaj7 Fm7

mp

41

mf

G Cm Fm7 Bb7 Ebmaj7

44 **Coda**

rit.

Abmaj7 Fm7 Cm *rit.* Abmaj7 *rit.* G7sus4 Cm

Пісня про таємничий сад

Музика Р. Ловланда
Аранжування О. Разумовської

Cantabile 1

The musical score is written for five instruments: Pan Flute (Флейта Пана), Bandura I, Bandura II, Bandura III, and Bass (Бас). The key signature is B-flat major (two flats) and the time signature is 4/4. The score consists of five staves. The Pan Flute part begins with a melodic line marked with fingerings 1, 2, 3, 4, and 5, and a slur over the first five measures. Bandura I and Bandura II have rests in the first measure, followed by notes in the second measure. Bandura II includes a dynamic marking of *p* and an accent (>) over the second measure. Bandura III and the Bass part have rests in the first measure, followed by notes in the second measure. The Bass part includes a dynamic marking of *p*. The score is arranged in a system with five staves.

Musical score for the first system, measures 6-9. The score is in 3/4 time and features a treble and bass clef. The melody in the treble clef starts with a dotted quarter note on G4, followed by eighth notes. The bass clef provides a simple accompaniment. The dynamic marking *mp* is present. Measure numbers 6, 7, 8, and 9 are indicated above the staff.

Musical score for the second system, measures 10-13. The score is in 3/4 time and features a treble and bass clef. The melody in the treble clef consists of chords and arpeggiated figures. The bass clef provides a simple accompaniment. The dynamic marking *mf* is present. Measure numbers 10, 11, 12, and 13 are indicated above the staff.

14 15 16 17

mp

3 18 19 20 21

mp

22 23 24 25

Musical score for measures 22-25. The score consists of five staves. The top staff is a vocal line with rests. The second staff is a treble clef staff with a melodic line. The third staff is a treble clef staff with a sustained chord. The fourth and fifth staves are a grand staff (treble and bass clefs) with a piano accompaniment.

4

26 27 28 29

Musical score for measures 26-29. The score consists of five staves. The top staff is a vocal line with a melodic line. The second staff is a treble clef staff with a complex accompaniment. The third staff is a treble clef staff with a sustained chord. The fourth and fifth staves are a grand staff (treble and bass clefs) with a piano accompaniment. The dynamic marking *mf* is present in the second and fourth staves.

5

Musical score for measures 30-33. The score consists of five staves. The top staff is a single melodic line with notes marked 30, 31, 32, and 33. The second staff contains complex chordal textures with many beamed notes. The third staff is empty. The fourth and fifth staves form a grand staff with piano accompaniment, featuring chords and moving lines in both hands.

5

Musical score for measures 34-37. The score consists of five staves. The top staff is empty. The second staff contains a melodic line with notes marked 34, 35, 36, and 37. The third staff is labeled *p* бандура II and contains chordal accompaniment. The fourth and fifth staves form a grand staff with piano accompaniment, featuring moving lines in both hands, with *p* markings in both staves.

38 39

Musical score for measures 38 and 39. The score consists of five staves. The top staff is a vocal line with rests in both measures. The second staff is a treble clef line with chords and a melodic line. The third staff is a treble clef line with chords. The fourth and fifth staves are a grand staff (treble and bass clefs) with a melodic line in the treble and a bass line in the bass.

Coda

rit.....

40 41 42 43

Musical score for measures 40, 41, 42, and 43, labeled as the Coda. The score consists of five staves. The top staff is a vocal line with rests in measures 40 and 41, and a melodic line in measures 42 and 43. The second staff is a treble clef line with chords and a melodic line. The third staff is a treble clef line with chords. The fourth and fifth staves are a grand staff (treble and bass clefs) with a melodic line in the treble and a bass line in the bass. Dynamics include *p* and *pp*.

Словник музичних термінів.

Агóгика (грец. agóge – відвід, віднесення) – в музичному виконанні незначне відхилення (уповільнення, прискорення) відхилення від темпу та метру з метою художньої виразності.

Акцéнт (лат. accéntus – наголос) – виділення, підкреслення звуку або акорду шляхом його підсилення.

Ансáмбль (фр. ensemble – разом) – 1. Група виконавців, що виступають спільно (дует, тріо, квартет тощо).

2. Злагожене звучання музичного твору.

3. Виконання музичного твору декількома учасниками.

Апліка́тура (нім. applicatúr, від лат. applico – прикладаю, притискую) – спосіб розташування та порядок чергування пальців під час гри на музичному інструменті.

Аранжува́ння (фр. arrangég – приводити до ладу, упорядковувати) –

1. Переклад музичного твору для іншого складу виконавців.

2. Спрощення чи ускладнення текстового викладу музичного твору для виконання його голосом, хором, ансамблем тощо.

Арпéджіо, вірніше арпéджо (італ. arpeggio, від arpeggiáre – грати на арфі) – виконання звуків акорду почергово (у висхідному чи нисхідному русі).

Ауфта́кт (нім. Auftákt – перед тактом, затакт) – 1. Переднаголос.

2. Диригентський замах перед вступом.

Гліса́ндо (італ. glissándo, від фр. glissánt – ковзаючи) – особливий прийом гри на інструменті – легке та швидке ковзання пальцем по струнах чи клавішах.

Головна́ téма – основна музична думка твору, яка широко та різнобічно змінюється в процесі розвитку. Характеризується індивідуальністю тематичного матеріалу, чіткою тональною та структурною визначеністю.

Голосовéдeння – 1. Рух кожного голосу в багатоголосному творі (*legáto, non legáto, staccáto*).

2. Співвідношення двох або кількох голосів, що одночасно рухаються.

Види Г.: *паралельне, пряме, непряме, протилежне*.

Гомофо́нія (від грец. hómos – рівний і rhóne – звук) – багатоголосний склад музики, в якому один з голосів (як правило верхній) є головним, а інші лише супроводжують його, акомпанують йому.

Гу́чність – слухове уявлення про силу звуку, що виникає в свідомості людини під час сприйняття звуку і залежить від амплітуди коливань вібратора, відстані від джерела звуку, частоти коливань. Рівень гучності в нотописі позначається термінами: fortíssimo, fórte, mézzo-fórte, piáno, mézzo-piáno, pianíssimo і т. д., показуючи не абсолютне значення рівнів сили звуку, що вимірюється в децибелах (дб), а умовне співвідношення їх градації для суб'єктивних відчуттів – фон.

Дина́міка (грец. *dinamicos* – силовий, сильний) – 1. Сила звучання музики.
2. Використання різної сили звучання, його поступової та раптової зміни, виділення окремих звуків.

Динамічна шкала́ – діапазон зміни сили звучання музики.

Дириге́нт (франц. *diriger*) – керівник колективу музикантів, який об'єднує виконавців з оркестру, хору, оперної або балетної вистави з метою досягнення єдиного трактування та художньої досконалості. Д. передає свої задуми за допомогою спеціальної системи прийомів – мануальної техніки, виразу обличчя, погляду тощо.

Дириге́нтська схема – основна складова частина жестів мануальної техніки, якою диригент керується, передаючи музичну організацію та художній зміст твору в процесі його виконання. Д. с. є пластичним вираженням музичного розміру твору, який виконується.

Диригува́ння – мистецтво керування музичним колективом (оркестром, хором тощо) під час вивчення, підготовки та виконання музичного твору.

Діало́г (грец. *dialógos* – розмова двох осіб) – чергування музичних фраз, які ніби відповідають одна одній і виконуються двома голосами (інструментами, партіями). Д. може виконуватись одним виконавцем, але у різних регістрах.

Діапазо́н динамічний – максимальна різниця між найбільшою і найменшою силою звука (голосу або інструмента). Д. д. є однією з вимірювальних ознак майстерності виконавця і об'єктивних критеріїв виконавської досконалості.

Епізо́д (грец. *episódion* – вставка) – окрема музична думка (тема чи розділ).

Жести́ (від франц. *geste* - діяння) – рухи рук, пальців, які надають додаткової виразності виконанню музичного твору. Система Ж. складає основу диригентської майстерності, а також є невід'ємним складником мистецтва балету.

Зата́кт – 1. Неповний такт, з якого починається музичний твір або окрема музична фраза, мелодія.

2. Затакт (ауфтакт) - диригентський замах перед вступом.

Інтерпрета́ція (лат. *interpretatio* – тлумачення, роз'яснення) – художнє розкриття змісту музичного твору в творчому процесі виконання.

Інтонáція (лат. *intóno* – голосно вимовляю) – 1. Мелодичний зворот, найменша частина мелодії, яка має виражальне значення.

2. Чистота виконання, точне відтворення звука або інтервалу за його висотним положенням; інтонувати – точно і чисто співати або грати на інструменті.

Кантиле́на (італ. *cantiléna* – розспівування) – 1. Наспівна мелодія широкого дихання.

2. Наспівність, мелодійність музики (голосу).

3. Лірико-епічний вірш, призначений для співу.

Кульміна́ція (лат. *culmén* – вершина) – момент найбільшої емоційної напруги в музичному творі.

Легáто (італ. *legáto* – зв'язно, зліто) – виконання, при якому перехід від одного звука до іншого відбувається без перерви. Один з основних штрихів та видів артикуляції. Графічно позначається лігою (дугоподібною рисою), яка охоплює відповідні нотні знаки.

Мануáльна тéхніка (від лат. *manuális* – ручний) – система диригентських жестів, за допомогою яких здійснюється керування виконавським колективом (хором, оркестром).

Мелі́зми (грец. *mélos* – пісня, мелодія) – назва прикрас мелодії та їх умовних позначень. До М. відносяться: *форшлаг, групéтто, мордэнт, трэль*.

Мелодія (грец. *melódia* – спів, пісня) – художньо осмислений послідовний ряд звуків різної висоти, організований при допомозі ритму та ладу. Мелодія є виразником ідейно-емоційного змісту музики. В одноголосній музиці мелодія має закінчений музичний образ. Багатоголосна музика складається з декількох мелодичних голосів, що звучать одночасно (поліфонія), або складається з мелодії та гармонічного супроводу (гомофонія). Мелодія визначає гармонію, фактуру, голосоведення, інструментування твору.

Мéтр (грец. *metrón* – міра) – система організації музичного ритму, яка полягає у відтворенні послідовності сильних і слабких наголосів (акцентів), долей. М. є важливим засобом організації музичної мови і має велике виражальне значення.

Метрорóтм (грец. *metrón* – міра, *rhythmos* – ритм) – див. *Ритм*.

На́вичка – психічне новоутворення, що забезпечує автоматизм виконання певних дій. Розрізняють Н. рухові, мисленнєві, мовленнєві, інтелектуальні, сенсорні, перцептивні тощо. У музичній діяльності важливу роль відіграють вокальні, диригентські, ігрові та інші Н., що формуються шляхом цілеспрямованого систематичного вправляння.

Навча́ння – процес взаємодії учня і педагога, спрямований на передачу та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної та творчої діяльності в будь-якій сфері музичного мистецтва. Основними закладами, де відбувається процес музичного Н., є школи мистецтв і музичні школи.

Натхне́ння – особливий психічний стан піднесення творчих потенцій митця, активізація психофізіологічних процесів, зосереджених на певній меті. Відбувається внаслідок концентрації усіх почуттів, духовних і фізичних зусиль на об'єкті творчості. Н. значною мірою залежить від рівня виконавської майстерності й таланту музиканта.

Нюáнс, нюансува́ння (фр. *nuánce* – відтінок) – відтінки у динаміці, темпі, які посилюють художньо-емоційну виразність твору.

Образ музичний – узагальнене віддзеркалення в музиці явищ дійсності і духовного світу людини. О. м. розкривається через виклад музичної теми, її розвиток, варіювання, доповнення тощо. У великих музичних творах О. м. виступає як складна художньо-емоційна система, що забезпечує втілення змісту твору.

Парти́тура (італ. *partitúra* – поділ, розподіл) – нотний запис багатоголосного музичного твору для хору, оркестру, ансамблю, в якому зведені партії всіх окремих голосів або інструментів.

Па́ртія (лат. *párs* – частина) – 1. Складова частина музичного твору, яка виконується окремим інструментом, голосом або групою інструментів чи голосів.
2. Розділ експозиції сонатної форми – головна партія, побічна партія.

Перекладення – обробка музичного твору для виконання іншими голосами або інструментами; інакше – аранжування.

Підголосок – побічні верхні голоси, що протистоять головній мелодії нижнього голосу. В народній пісні хоровий або солюючий голос, який утворює з іншими хоровими голосами поліфонічне звучання.

Пози́ція (лат. *positio* – положення) – 1. Положення рук під час гри на музичних інструментах.
2. Термін у вокальній педагогіці.

Протискладення – мелодія, яка звучить одночасно з темою (інша тема).
тривалої сильної і короткої (в 3, 5 і більше разів) слабкої долі.

Регі́стр (лат. *regístrum* – список, перелік) – 1. Частина діапазону музичного інструмента, що розташована на певній висоті і містить звуки подібного тембру.
2. Ряд однорідних за тембром звуків голосу, які виконуються єдиним фізіологічним механізмом звукоутворення. Р. голосів: *грудний, головний, мішаний*.

Репертуа́р (фр. *Repertoíre* – перелік, список) – сукупність творів, які виконують окремі виконавці або колективи.

Рі́тм (грец. *rhýthmos* - співрозмірність) – чергування і співвідношення довгих і коротких долей та акцентів.

Ритмічна фігу́ра – характерна група ритмічних долей, що повторюються.

Розмі́р (тактовий) – метрична будова такту, записується як дріб, у якому числівник показує кількість, а знаменник – тривалість долей, що утворюють такт.

Синко́па (грец. *synsópe* – скорочення) – зміщення акценту з сильної долі такту на слабку.

Стакка́то (італ. *staccáto* – уривчастий відокремлений) – вказівка на уривчасте виконання звуків мелодії, один із способів видобування звука, протилежний *legáto*. Позначається словом *staccáto* або *крапкою* (.) над (під) нотою.

Тактува́ння – показ темпу і метру музичного твору за допомогою рухів (помаху руки, плесканням долонь, відбиванням ритму тощо). Визнаним видом Т. є використання диригентської схеми, коли кожна доля відмічається в просторі чітким ударом кисті руки („точка”), що фіксує початок звука. Т. – основа різноманітних диригентських рухів, що спираються на особливості музики та відображають її характер.

Тембр (фр. *timbre*) – забарвлення звука, завдяки якому розрізняються звуки однієї висоти у виконанні різних голосів або інструментів. Т. залежить від форми коливань джерела звука і визначається кількістю та інтенсивністю обертонів. Певний вплив на Т. має матеріал вібратора, спосіб звуковидобування, резонатори, а також середовище, в якому виникає і поширюється звук.

Темп (італ. *tempo* – час) – швидкість, з якою виконується музичний твір. Темп твору позначається основними термінами.

Теситура (італ. *tessitura* – тканина, ткати) – висотне положення звуків у музичному творі по відношенню до діапазону співочого голосу або музичного інструмента. Умовою художнього виконання у вокальному творі є відповідність теситури характеру голосу співака, а в інструментальному – технічним можливостям певного музичного інструмента.

Тональність – звуковисотне положення ладу. Назва Т. визначається назвою тоніки і ладу.

Тремоло (італ. *trémolo* – тремтячий) – швидке повторювання одного звука.

Тривалість – довгочасність звука.

Тутті (італ. *tutti* – всі) виконання музики повним складом колективу (оркестр, хор, ансамбль).

Унісон (італ. *unisóno* – однозвучний) – 1. Збіг голосів на одному ступені.

2. Спів чи гра однієї партії кількома виконавцями.

Фактура (лат. *factúra* – будова) – 1. Спосіб викладу музики, сукупність всіх виражальних засобів (мелодія, акомпанемент, акорди тощо). Основні типи Ф.: *гомофонічна, акордово-гармонічна, поліфонічна*. 2. Спосіб виконання – *вокальна, інструментальна, хорова, органна тощо*.

Фігурація (лат. *figuratio* – образне зображення) – ускладнення музичної фактури за допомогою мелодичних або ритмічних елементів. Види Ф.: *гармонічна* – рух звуків по тонах акорду, що утворює розкладену гармонію; *ритмічна* – повторення того ж звука або акорду; *мелодична* – рух голосу, що спирається на гармонію, але відступає від акордових тонів і утворює самостійний мелодичний рисунок.

Фрагмент (лат. *fragmentum* – шматок) – уривок будь-якого музичного твору.

Фраза (грец. *phrasis* – вираз) – 1. Невелика і відносно закінчена частина музичної теми.

2. Побудова, за розміром середня між мотивом і реченням.

3. Уривок музики, який відокремлюється цезурою.

Фразування – 1. Логічна побудова музичного речення, фрази, періоду.

2. Виразне виділення музичних фраз при виконанні твору. Ф. використовується з метою найбільш яскравого, виразного розкриття ідейно-емоційного змісту твору.

Штрих (нім. *Strich* – риска) – прийом видобування звука при співі, при грі на музичному інструменті (*легато, нон легато, стаккато* та ін.).

Список джерел

1. Димченко С. С. Диригування (методика викладання): навч. посіб. / С. С. Димченко: Ч. I.– Рівне : РДІК, 1997. – 152 с.
2. Димченко С. С. Диригування (методика викладання): навч. посіб. / С. С. Димченко: Ч. II.– Рівне : РДІК, 1997. – 141 с.
3. Кучерук В. Ф. Інструментальний ансамбль : хрестоматія для вищ. навч. закл. / В. Ф. Кучерук, О. М. Олексюк, Н. П. Кучерук. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014.– 148 с.
4. Кучерук Н. П., Сточанська М. П. Інструментальні ансамблі для ладкової кобзи у супроводі бандури, ансамблю бандур: навч.-метод. посіб. – 2-ге вид., випр. й доп.– Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006.– 141 с.
5. Колесса М. Ф. Основи техніки диригування : навч. посіб. для студ. дириг. факульт. консерват. УРСР / М. Ф. Колесса.– К. : Держ. вид-во музич. літ., 1960.– 198 с.
6. Менкуш Г. Бандуро моя, мальованая : концертний та педагогічний репертуар бандуриста / Галина Менкуш. – Київ : Задруга, 2000. – 48 с.
7. Пісня про таємничий сад. Тріо бандуристок Дивоструни [електронний ресурс].– Режим доступу: [/www.youtube.com/watch?v=jATxLcn4Tdw](http://www.youtube.com/watch?v=jATxLcn4Tdw)
8. Сточанська М. П. Земле, моя земле, я люблю тебе (ансамбль бандуристів) : навч.-репертуарний посіб. / М. П. Сточанська. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – 264 с. (іл., CD).
9. Сточанська М. П. З Різдом Христовим віншуємо щиро : зб. ансамблевих партитур (обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» / Мирослава Петрівна Сточанська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 100 с. (іл., CD).
10. Сточанська М. П. Лесі Українці : зб. ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» / Мирослава Петрівна Сточанська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 132 с. (іл., CD).
11. Сточанська М. П. «Напровесні» : зб. ансамблевих партитур (аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» / Мирослава Петрівна Сточанська. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014.– 128 с., іл.
12. Сточанська М. П. Пахнуть роси тишею : зб. ансамблевих партитур (аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» / Мирослава Петрівна Сточанська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 158 с. (іл., CD).
13. Юцевич Ю.Є. Музика : словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга– Богдан, 2003.– 352 с.
14. Юцевич Ю.Є. Словник музичних термінів / Ю. Є. Юцевич. – К. : Муз. Україна. – 1977. – 208 с.
15. Secret Garden [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.peoples.ru/art/music/classical/secret_garden/

16.Тріо бандуристок «Дивоструни». Напровесні / Тріо бандуристок «Дивоструни». – Луцьк: студія звукозапису «MUZARECORD» Волинської державної телерадіокомпанії, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD-R) ; 12 см. – Напровесні.

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Сточанська М. П., Кучерук В. Ф., Ковальчук К. А., Клімук А. М.

Виконавський практикум
Р. Ловланд «Пісня про таємничий сад»

*Методичні рекомендації для самостійної роботи
з курсу «Виконавський практикум»*

Формат 60×84 ¹/₁₆. Обсяг 1,39 ум. друк. арк., 1,21 обл.-вид. арк.

Наклад 50 пр. Зам. 39. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).

Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.